

quotiente 61, et supererit 1. Hinc annus 1700 est primus cycli solaris, eique e regione respondet littera Dominicalis in tabulis; unde distichum:

Junge annis Domini ter ternos, perque viginti
Octo seca summam; cyclus solaris habetur.

(63. Ut autem sine tabella littera Dominicalis possit inveniri dantur sequentes versiculi:

Astra dabit Dominus, gratisque beabit egenos,
Gratia Christicolæ feret aurea dona fideli.

Hæc verba respondent mensibus juxta suum ordinem, nempe *Astra* Januario, *Dabit* Februario, *Dominus* Martio, et sic de reliquis; sola autem prima littera in illis consideratur, et ipsa est Dominicalis affixa primæ diei respectivi mensis. Unde *Astra* ut incipiens per *A.* indicat primæ diei mensis Januarii competere litteram Dominicalem: *A.* Dabit ut incipiens per *D.* indicat primæ diei Februarii competere litteram Dominicalem *D.*, et sic de reliquis. Cognita igitur prima die alicujus mensis, quæ nimirum in hebdomada illa sit, clare patebit quænam littera Dominicalis illi anno respondeat. Hinc quia Martius anno 1744, a die Dominica, seu die Domini incipit; secunda illius dies erit lunæ, tertia Martis, et sic de reliquis. Unde cum primæ diei Martii competat *D.* secundæ diei *E.*, tertiæ *F.*, quartæ *G.*, quintæ *A.*, sextæ *B.*, septimæ *C.*, littera Dominicalis ejusdem anni 1744, a Martio incipientis erit *D.* Quia vero annus 1744 est bissextilis, ac proinde duæ litteræ Dominicales illi competunt, si littera *D.* est Dominicalis in Martio, littera *E.* erit Dominicalis in Januario usque ad diem 25 Februarii, ubi nimirum sit diei intercalatio; atque adeo littera, quæ ab initio Januarii usque ad festum S. Matthæ in diem Dominicam incidebat, deinceps a festo S. Matthæ in feriam secundam cadit, et dies Dominica designatur præcedenti littera; eo quod orbis iste litterarum Dominicalium non septem annis, sed quater septem, id est 28 annis expleatur.

(64. Cyclus lunæ, seu *aureus numerus* est cyclus 19 annorum in perpetuum revolubilis, a Metone quodam Atheniensi excogitatus, ut lunaris motus cum solari ad æqualitatem perduceretur. Cyclus enim est certus annorum numerus excogitatus per antiquos, ut certius de tempore rerum gestarum posteris constaret. (65. Ut autem prompte sciatur quotus sit cyclus lunæ, sive numerus aureus cujuslibet anni, debet addi annus unus anno currenti, et totalis summa dividi

KYRIE ELEISON.

Kyrie eleison est vox græca, et significat *Domine miserere*. Et fuit a Græcis translata ad Romanos eodem idiomate ob reverentiam antiquitatis, et Ecclesiæ unitatem inter Græcos, et Latinos, et sicuti eodem idiomate translatae sunt ab Hebræis hæc voces Hebraicæ; *Amen*, *Alleluia*, *Sabaoth*, *Osanna*, ut ostendatur unam esse Ecclesiam, quæ ex Hebræis, et Græcis primum, deinde ex La-

per 19 et si quid residuum fuerit, id numerum cycli lunaris, seu numeri aurei anno currenti debitum indicabit. Si vero nihil remanserit, cyclus lunæ, seu aureus numerus erit 19: v. g. si annus currentis sit 1700, et ipsi addatur 1, habebitur 1701, quæ summa totalis si per 19 dividatur, invenientur in quotiente seu *exponente* 89, et supererunt 10, qui demonstrant annum 1700 esse cycli lunaris, seu aurei numeri decimum; quod totum indicat sequens distichum:

Unum addes annis Domini, summamque novenis
Et denis tribues, numerus tibi ut aureus adsit.

(66. Appellatur autem communiter hic lunæ cyclus aureus numerus, quia tanti hujusmodi cyclum fecit antiquitas, ut aureis pingeretur, seu scriberetur characteribus, et signanter Athenienses aureis numeris illum in foro præfigerent, et, ut multi referunt, Alexandrini in tabula argentea aureis litteris descriptum Romanis olim miserint.

(67. Non possunt locorum ordinarii, tam sæculares, quam regulares addere suis Kalendaris sanctorum officia, nisi ea dumtaxat, quæ a Breviarii Romani rubricis, vel a sac. Rituum cong. seu Sedis Apostolicæ licentia conceduntur. Neque propria auctoritate, et quovis prætextu possunt mutare ritum, qui habetur in Kalendario Romano, seu rubricis Breviarii in altiore ritum, neque extendere concessa officia de loco ad locum. Sac. Rit. Congreg. 3 Aprilis 1668.

(68. Kalendarium Gregorianum pro distributione festorum, jejuniorum, et hujusmodi ab Italo-Græcis servari præcipitur. Bened. XIV., t. I, Const. 57, incip. *Etsi Pastoralis*, § 9.

* Gregorianum Kalendarium passim a protestantibus proscissum, atque etiam a nonnullis catholicis nostrorum temporum mathematicis, quos inter Eustachius Manfredus, et Jacobo Bettazzo, in quibusdam reprehensum vindicarunt Joannes Busæus edita Moguntia 1585 disputatione apologetica pro Kalendario Gregoriano, P. Mahoudeau apud Trivultianos Patres in Ephemeridibus litterariis an. 1738, August. art. 78, et Septembr. art. 87. P. Joannes Baptista Ricciolus, in epistola ad Jo. Dominicum Cassinum, P. Horatius Borgondio in Constructione Kalendarii Gregoriani propugnata, Romæ 1729, et Melito a Perpiniano Capuccinus in apologia pro Kalendario, seu computo Paschali, et in epistola animadversoria ad R. Jacobum Bettazzi. *

tinis coadunata est; Quarti Commentar. in Rubric. Miss., part. 1, t. VII, n. 2. Merati t. I, par. 1. t. VIII, rubrica 2, n. 7. Hanc translationem a Græcis ad Romanos fuisse factam a S. Silvestro asserunt Rodolphus propos. 23. Gavant apud Merati loc. cit. Quarti l. c. Hoc tamen incertum videtur; Amalarius enim, Strabo, Micrologus, et alii apud Merati l. c. id tribuunt S. Gregorio

Magno. At vero fuisse in usu in tota Italia ante S. Gregorium annis 150, testatur concilium Vasense II, cap. 4, sub Felice IV celebratum, ut ex Bellarmino, et aliis referunt Gavant., et Merati loc. cit.

Ter autem repetitur *Kyrie*, ter *Christe*, et iterum ter *Kyrie* ad confessionem SS. Trinitatis, id est ter ad Patrem, ter ad Filium, ter ad Spiritum Sanctum; sed ad Patrem, et Spiritum Sanctum, sub eadem voce *Kyrie*; quia Pater et Spiritus sanctus sunt unius naturæ tantum, id est solius divinæ. Ad Filium vero sub alia voce nempe *Christe*, quia præter naturam divinam, habet etiam hu-

manam: dicitur etiam ter ad quamlibet personam ad significandum quod omnes personæ sunt in se invicem; S. Thomas 3, part. quæst. 83, art. 4. Quarti. Gavant., et Merati loc. cit.

Novies in missa repetitur contra novem genera peccatorum, id est contra originale, mortale, veniale, cordis, oris, operis, infirmitatis, ignorantia et malitia. Innocent. III. lib. III, cap. 19. Gavant apud Merati t. I, par. II, tit. 16, n. 4.* Christianus Godofredus Grabenerus, e Protestantium secta, structuras historicas de formula *Kyrie Eleison* edidit Dresdæ 1744. V. infra v. *Litanæ*.*

L

LÆSIO.

Vide verb. EMPTIO et VENDITIO, art. 5, ubi late de his.

LAICUS.

SUMMARIUM.

1. Laicus est penitus incapax juris spiritualis, seu ecclesiastici. — 2. Laicus spiritualia, et ecclesiastica negotia tractare non debet. — 3. Laicus nullam habet potestatem in personis et res ecclesiasticas ad n. 9. — 4. Laici omnes, etiam principes et reges, in spiritualibus causis sunt subditi iudicio ecclesiastico. — 5. Laici usurpantes res ecclesiasticas conveniuntur coram episcopis, et ad satisfactionem compelluntur. — 6. Laici pro re Ecclesiæ conveniri possunt coram iudice ecclesiastico. — 7. Laici pro juramentorum observantia conveniri debent coram iudice ecclesiastico. — 8. Laici in mere temporalibus, et profanis non ligantur constitutionibus canonicis, nisi in terris ecclesiæ. — 9. Laicis personis de mysteriis fidei publicè, vel privatim disputare prohibetur sub poena excommunicationis ferendæ. — 10. Hæc prohibitio non solum comprehendit disputationem fidei dubitativam, sed etiam confirmativam. — 11. Talis prohibitio comprehendit omnes laicos, nedom indoctos sed etiam doctos. — 12. Possunt tamen laici docti de fide disputare in casu necessitatis, aut evidentis utilitatis. — 13. Possunt etiam laici docti disputare de fide disputatione materiali. — 14. Non autem disputatione formali, nisi in casu necessitatis, aut evidentis utilitatis. — 15. Laici non possunt predicare: imo laici prædicantes subjacent excommunicationi, et nisi quam citius resipuerint, alia competentis poena sunt plectendi. — 16. Laici presentibus clericis, nisi ipsis rogantibus, docere non possunt. — 17. Laicus, qui post commissum delictum, sine ulla fraude factus est clericus, gaudet privilegio fori tam quoad personam, quam quoad bona. — 18. Si vero post commissum delictum, in fraudem clericatum assumpsit, gaudet adhuc privilegio fori quoad personam. — 19. At non gaudet privilegio fori quoad bona, si iudex laicus post commissum delictum ante illius promotionem prævenit in causa. — 20. Iudex tamen sæcularis præveniens non potest in bonis talis clerici procedere nisi postquam iudex ecclesiasticus pronuntiaverit eum in fraudem curiæ sæcularis promotum fuisse. — 21. Laicus, qui dum detineretur in carcere curiæ sæcularis factus est clericus, vel professus, potest a iudice laico stringi, et puniri etiam in persona. — 22. Laicus inquisitus, et carceratus in curia sæculari, et postea dimissus sub fideiussione de se representando, si interim fuerit factus clericus,

potest pro causa illa a iudice laico ad carceres revocari, et puniri etiam poena temporis. — 23. Laicus in exilium pulsus a iudice sæculari cum hoc, ut si exilium non servaret, incideret in poenam tritemium, si postea ordinatus exilium non servaverit, et propterea ab eodem iudice in carcerem coniectus fuerit, si revera ante transgressionem exilii promotus fuerit, est remittendus ad iudicem ecclesiasticum. — 24. Laici non possunt offerre oblationes in altaribus. — 25. Laici non possunt sacrificare, nec absolvere, aut ligare. — 26. Unde laicus, seu etiam clericus non sacerdos, audent celebrare, aut sacramentaliter absolvere, fit suspectus de hæresi, et est cogendus ab inquisitoribus abjurare de vehementi, et licet esset minor 25 annorum, dummodo compleverit vigesimum annum, est degradandus, et brachio sæculari tradendus, et ultimo supplicio afficiendus. — 27. Et si laicus, vel clericus non sacerdos attentaret absolvere, nulla esset absolutio, non obstante errore communi. — 28. Laici neque possunt exercere officium ordinum minorum. — 29. Laici non possunt regulariter inservire ministris in altari. — 30. Laici sub specie panis tantum possunt communicare. — 31. Laici non a se, sed a sacerdotibus debent Eucharistiam accipere, nisi essent in articulo mortis, et deliceret sacerdos, vel diaconus. — 32. Laici eligere non possunt ad dignitates, et prælaturas ecclesiasticas. — 33. Et electio episcopi per laicos etiam cum canonicis facta, est nulla, non obstante contraria consuetudine. — 34. Laici nec eligi possunt ad dignitates et prælaturas ecclesiasticas. — 35. Nisi tamen Papa dispensaverit cum laico, ut possit eligi, et postea quam primum tonsurari. — 36. Aut nisi ejusmodi electio fiat ex speciali instinctu Spiritus sancti. — 37. Unde laici sunt incapaces beneficii ecclesiastici. — 38. Possunt tamen laici presentari ad beneficia a patronis eorum ordinario, sub conditione, quod clericentur intra tempus statutum ad presentandum. — 39. Laici non possunt habere pensiones ecclesiasticas. — 40. Laici, etiam patroni, non possunt conferre clericis beneficia, aliasque ecclesias, sed possunt ad ea presentare si habent jus; et si concedant sine licentia episcopi, nulla est concessio. — 41. Laici non possunt alicui domui religiosæ concedere jus patronatus sine licentia episcopi. — 42. Laici non possunt spoliare de ecclesiis seu beneficiis clericos delinquentes. — 43. Laici, qui clericos instituunt et destituunt, in ecclesiis, seu beneficiis etiam patronatus, subjacent